

Chomolungma

– fantastisk vakkert, men dødbring

■ MONA SØNDENÅ >>> Utpostens redaksjon

«To Mona with best wishes from Tenzing Norgay». En hilsen til meg fra forfatteren av boken *Touching my father's soul* – en hilsen jeg er svært stolt av. Dette er en bok som grep meg på en helt spesiell måte, kanskje nettopp fordi jeg har snakket med, og gått sammen med Tenzing Norgay (bildet øverst t.h.), i nesten to uker.

Jeg er absolutt ingen fjellklatrer, men trives som vanlig fotturist, og har på mine voksne dager gått litt i fjellet i andre land. I fjor høst dro jeg sammen med en kollega på fottur til foten av Himalaya hvor den lokale turoperatøren var Jamling Tenzing Norgay. Hvem er så han? Jo, han er sønn av Tenzing Norgay – den første mannen som, sammen med Sir Edmund Hillary (bildet under), besteg Everest (8848 m.o.h.). Dette var i 1953 – en tid uten moderne tekstiler og annet lett utstyr, og oksygenkolbene var svært tunge. Bestigningen var en bragd det er vanskelig å fatte i dag.

På vår «lille» vandretur hadde vi et fantastisk vær, og vi så både Everest, Kangchendzonga, Lothse og Makalu – den høyeste, den tredje, fjerde og femte høyeste toppen i verden. Alle over 8400 meter. For meg var dette et syn som jeg aldri kommer til å glemme. Jeg kommer heller aldri til å glemme Jamling Tenzings fortelling om farens bestigning av Everest og om sin egen bestigning av fjellet noen år senere. Denne bestigningen var i 1996 – det året svært mange klatrere omkom i et forferdelig uvær nettopp under forsøket på å nå toppen – «the summit». Det er bestigningen i 1996 Jamling Tenzing skriver om i boken han har utgitt. Han beskriver med dyp respekt Everest eller – som han kaller fjellet – Chomolongma. Han beskriver også folket, og ikke minst sherpaene, med stor respekt, og han skriver om hvordan han av sin far og av sherpaene har lært at man skal tilnærme seg Everest med bevissthet, ydmykhet og hengivenhet. Han stiller spørsmål om motivene for alle turistene som prøver å bestige fjellet; er det en personlig utfordring for å teste seg selv? Mange er nokså arrogante overfor sherpaene som alltid gjør en stor jobb og utsetter seg selv

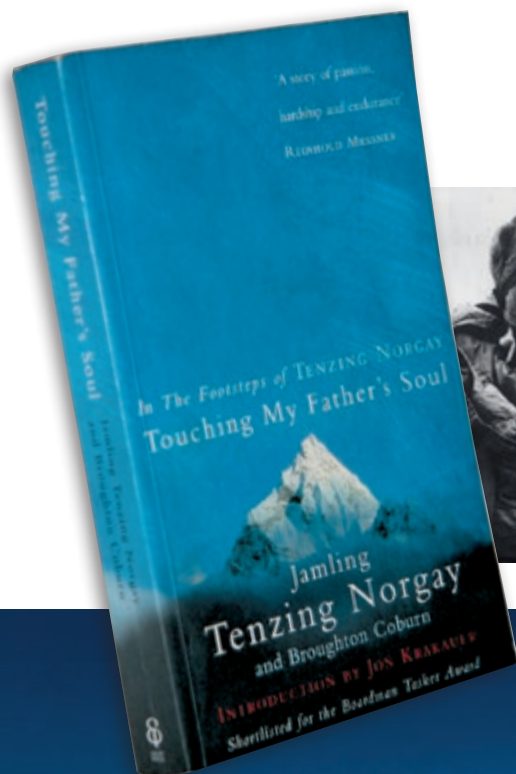

FOTO: THOMAS FUHRMANN / WIKIPEDIA COMMONS

ende

for stor fare for at andre skal nå toppen. Men selvfølgelig har mange av klatrerne også edlere motiver.

Med levende vendinger skildrer Jamling farene ved klatringen. Han er tydelig når han sier:

«any activity that generates emotions such as anger, jealousy, lust and pride should be avoided on the mountain, because these will affect one's mindfulness when climbing».

Han skriver også at enhver klatrer som ikke har nådd toppen før kl. 12.00 eller senest kl. 13.00 må snu fordi sjansen for å komme ned igjen etter dette er svært liten. Været er en stor usikkerhetsfaktor.

Mens Jamling Tenzing og hans team forberedte seg på klatringen var det svært mange andre team som befant seg på Basecamp. De aller fleste planla å bestige fjellet på samme dag, men koordineringen viste seg vanskelig. Mange av teamene startet den siste oppstigningen mot toppen omtrent samtidig. De ble imidlertid overrasket av uværet og valgte ikke å snu i henhold til «regelen» senest kl. 13 – det ble en forferdelig tragedie og mange mistet livet og befinner seg fortsatt høyt oppe i isen i fjellet. Jamlings team valgte å avvente den siste del av ruten og ble derfor ikke rammet av uværet, men måtte i stedet hjelpe mange andre. Han beskriver følelsene han slet med da dette hadde hendt:

«Jeg ble revet mellom elementene i min buddhistiske tro, min overbevisning som sherpa, mellom overtro, min profesjonalitet, tankene på min familie og mitt ønske om å nå toppen. Kunnskapen om at kun fem eller seks av et team på ti klatrere kan forvente å nå toppen fordi alt kan hende; sykdom, uhell, uvær eller alt annet som klatrerne ikke har kontroll over. For hver person som dør på Everest har fem maktet å nå toppen. Hvis du faller på det siste stykket mot toppen avhenger alt av krampongene og isøksen.»

Jamling Tenzing og hans team nådde toppen – noen dager senere enn planlagt. Teamet han klatret med var filmskapere fra IMAX som forevige bestigningen – en film man fortsatt kan se. Den gripende filmen dokumenterer farene, utfordringene og den overveldende naturen. Jamling skriver at da han stod på toppen ble fjellet levende for ham og han følte at Chomolungmas gudinne, Miyolangsangma, omfavnet ham og at han berørte «his father's soul». Og han visste da, slik hans far hadde fortalt ham, at man må tilnærme seg fjellet med kjærlighet og respekt, og enhver som nærmer seg toppen med følelser som aggresjon som en soldat som skal i krigen – vil tape.

Denne boken gjorde et uutslettelig inntrykk på meg, og kontrasten ble stor da jeg leste boken *I tynn luft* skrevet av journalisten Jon Krakauer. Han var en av de overlevende fra Rob Halls ekspedisjon samme år som Jamling Tenzing besteg fjellet. I boken

følger vi en gruppe mer eller mindre erfarne klatreturister som blir fanget i en forferdelig storm på verdens tak, fjellguider som ikke engang makter å berge seg selv, og om forfatterens kamp for å overleve et «helvete». Boken er spennende, men er skrevet i en helt annen ånd enn jeg opplevde at Jamling Tenzing gjorde. Motivene til klatrerne i dette og andre team var nok ikke i samme ånd som for Jamling, og boken avsluttes med en disputt om hvem som hadde skylden for i alle fall ett av dødsfallene. Det denne boken beskriver er forberedelsene, motivene og det umenneskelige slitet for å nå toppen, men også sorgen og skammen over å overleve, mens kamerater dør, om hvordan grådighet og naiv eventyrlyst kan drive en til å ta uforsvarlige sjanser, og om naturens nådeløse villskap. Boken er nå filmatisert og hadde premiere på norske kinoer tidlig denne høsten. Filmen *Everest* viser tydelig hvilke enorme utfordringer det er å gi seg i kast med å bestige dette fjellet.

Mitt møte med Chomolungma – verdens høyeste fjell – var på avstand. Vi var flere mil unna. Likevel har opplevelsen av å se fjellet, men ikke minst å høre og lese Jamlings respektfulle og ydmyke holdning overfor naturkrefter, religion, familie og det lokale sherpafolket blitt en skjellsettende opplevelse.

■ MONA.SONDENA@GMAIL.COM

